

У свом данашњем излагању, овим дивним поводом, а како бих представио своју визију мисије и улоге коју наша Црква у Немачкој треба у будућности да има, желио бих прво да укратко представим своје теолошко поимање Цркве уопште, као и њене улоге у нашем времену. Чини ми се примјереним да излагање започнем констатацијом коју у својим теолошким расправама истичу поједини савремени православни теолози, међу којима је најистакнутији митрополит Јован Зизјулас, а која гласи да сваки говор о теологији треба заправо започети говором о коначном Царству Божијем, са чиме се, уз извјесне допуне коју ћу изнијети нешто касније, у потпуности слажем. Наиме, оно што ће се посљедње догодити у времену уистину је онтолошки најизворније и најтемељније. Из оваквог схватања проистиче и поимање односа историје и есхатологије, а према којем је и сама историја есхатолошки условљена. Другим ријечима, иако се наизглед чини парадоксалним, хришћани се сјећају прошлости „у свјетлу будућности“, тј. у свјетлу коначног циља. У том смислу, уверен сам да би и Христова молитва упућена Оцу „да сви буду једно“, ако је посматрамо из есхатолошке перспективе, требало за нас који вјерујемо да значи да ће тако уистину и бити, да ћемо сви бити једно. И не само то, у складу са оваквим есхатолошким поимањем Цркве, смисао историје и сваког од нас у њој управо је у томе да, колико је то у нашој моћи, допринесемо остварењу Царства, тј. споменутог свеопштег јединства (а не подела!) свих у Христу.

Поменуто опаску да сваки говор о теологији треба започети говором о коначном Царству Божијем стога бих сада унеколико преобликовао и допунио запажањем да сваки говор о теологији треба започети и говором о другоме и о заједници. Однос с другим јесте, заправо, у средишту проблемâ нашег времена које је у знатној мјери обиљежено индивидуализмом. Други је, како најчешће имамо прилику да видимо и чујемо, за савременог човјека углавном фрустрација, али, опет, још увијек је очигледно да без другог не можемо. Индивидуализам је често узрокован не само одсуством жеље за другим, него и одбаченошћу од стране другог. С друге пак стране, остварена личност се од пуке индивидуе разликује управо својом упућеношћу на другог, својим оствареним односом са другим. Други је за нас као личности конститутиван, што значи да смо ми тек у односу с другим у стању да заснујемо своје биће. Пошто је другост конститутивна чак и за биће Божије, самим тим је конститутивна и за биће уопште. На крају крајева, и сама Црква као начин постојања подразумијева другост. Наиме, Црква се као другост остварује у заједници и као заједничарење у различитости. Другост се у Цркви заправо реализује кроз јединство дарова и црквених служби. Службе садрже другост просто зато што су различите, али је притом свака од њих упућена на остале, а опет су све неопходне како би Црква била (једно) Тијело Христово.

Супротно овом стоји нажалост често схватање, које је најсликовитије изразио Сартр, да је други за нас пакао, на основу којег се може само закључити да примат сопства и даље доминира свијетом у цјелини, јер се други најчешће доживљава као „наш пад“, а не као онај који је конститутиван за наше биће. Услед оваквог поимања другог не изненађује ни страх наших религиозних фанатика од другог и другачијег. С колико се само мржње и страсти они устремљују на свакога ко је другачији, и као такав није више извор њиховог постојања већ смртоносна опасност. Чини ми се да је крајње вријеме да се запитамо смијемо ли ми, хришћани, да устукнемо пред таквим фанатизмом? Или ћемо се, по угледу на Христа, молити и жељети „да сви једно буду“. Притом „једно“ у овом случају не значи поништавање разлика оног другог, већ заједничко постојање са свим посебностима и различитостима које другог одликују.

На овом месту бих се позвао или боље рећи ослонио на један дио из пророчки написане књиге покојног професора Романа Гвардинија која је написана у Минхену 1950 године „Конац новог вијека“. Књига је препуна мудрих путоказа за решења криза у којима се налази савремени човек (кога, узгред буди речено, чувени светогорски теолог, Василије Гондикакис, назива врло једноставно: „уморни савремени човек“). Гвардини већ половином прошлог века доноси смернице за које верујем да су лек за тај умор и апатију, али се ми (макар сам сигуран да ово важи за нас православне хришћане) још увек нисмо упутили тим спасоносним путевима. Он, дакле, као прву „силу“ која нам може користити у остварењу овог циља предлаже озбиљност утемељену на истини! Мој утисак је да Истини треба да приступамо као прегаоци и тражитељи, а не као њени поседници. Само на тај начин ћемо од Истине добијати снагу и моћ која нам је неопходна. Надаље професор Гвардини предлаже б) храброст, и то личну храброст. Он упозорава да ће таква храброст увјек имати непријатеље у мноштву, у јавном мњењу, у неистини, згуснутој у паролама и организацијама (каква, не заборавимо, неретко нажалост може бити и сама Црква). Усуђујем се на ово додати само још питање – није ли тако одувјек и било? Претходно споменуто, сматра Гвардини, изискује и нешто треће: слободу од свих окова. Да не набрајам овом приликом све чиме је бомбардована наша слобода, издвојићу само оно што он назива сектама моћи, које имају демонски карактер и опијени том моћи задиру у дубине нашега бића. Томе се, учи Гвардини, можемо супроставити само помоћу аскезе. И по професору Гвардинију а) и по споменутом Василију Гондикакису, одвојен од аскезе савремени човек је задремао, уморан и суморан – он постаје жртва самога себе. У жељи да постане господар, он је постао слуга, јер није путем аскезе постао господарем властите моћи. Слобода је ту, усуђујем се рећи, да би нам помогла да искорачимо из себе, да доносимо озбиљне и стварне одлуке, а не да се исцрпљује у тривијалним могућностима избора да нпр. купимо ову или ону ствар. Стварна слобода није

могућа без аскезе и управо то је један од кључних задатака Цркве у савременом свету, да човеку приближи стварни значај аутентичне хришћанске аскезе, која се пречесто, опет не без наше одговорности, међу неупућенима доживљава као пуко (и бесмислено) мучење тела.

Превазилажење индивидуализма, то јест сепаратизма, и узмицање пред провалијом над којом нас држи страх од другог, пружа нам са свим овим горе наведеним елементима, истином, храброшћу и слободом у првом реду Црква као заједница *par excellence*. Црква је, дакле, увијек схватана у релацији према неком и зато не би смјело да се догоди да епископ и Црква помисле да је могуће њихово постојање које подразумева изолацију од других и од свијета који их окружује. Или, другачије речено, епископ и Црква имају одговорност за друге и другачије и за све и свет који их окружује. Такв став изискује аскезу, о чему је напред било речи, јер се аутентичне и добре ствари не догађу по аутоматизму, него кроз борбу за истинску слободу и, у крајњој линији, за истинску љубав.

Због чега је по мом мишљењу веома важно све ово о чему је било ријечи? Због тога што је наведено теолошко виђење Цркве и другости управо онај темељ на којем сматрам да је потребно градити и нашу цркву, ма на којем се простору она налазила, па и у Немачкој, у којој ми живимо. Црква и сви њени чланови – дакле, и клир и вјерни народ, стално треба да имају на уму да је Црква икона – слика Царства Божијег на земљи и да као таква тежи да загрли цијели свијет и све у њему. И оно што је још битније – црквена заједница је начин превазилажења и зацјељења рана изазваних индивидуализмом и отуђеношћу модерног доба, те спасоносан пут успостављања личносног односа с Богом и људима. Да би се тај однос остварио и да би Црква уистину била оно што у првом реду треба да потребна нам је заједница, личносни однос не само са Светом Тројицом већ са свакиим чланом Цркве понаособ – од епископа до тек крштеног дјетета. Јер без тог личносног односа нема ни Цркве, нити иког од нас. Притом, иако ову тежњу ка заједничарењу на практичном плану остварујемо у оквиру своје конкретне литургијске заједнице, отвореност према другом и другачијем никада не смемо везивати искључиво за (често преуске) канонске границе различитих деноминација, нити, како смо раније већ истакли, гордо веровати да једини поседујемо не само некакву „истину“, већ да можемо да ограничавамо и Бога самог и одређујемо му с ким и колико сме бити у заједници. Мада нисам ни слутио да ме чека долазак на службу у Немачку, међу делима која су ме претходних година највише инспирисала, и у којима сам, ништа мање него у делима православних аутора, препознавао аутентичну хришћанску веру и истинску бригу и промишљање о свету и човеку, су нпр. и дела евангелистичког немачког теолога Дитриха Бонхефера и чувеног тибингеншког професора, римокатолика Ханса Кинга, и то са радошћу признајем. А и 50 година практичног живота ове Епархије на територији Немачке сведоче о бројним братским чиновима представника овде већинских хришћанских цркава. Бројни храмови у којима служимо добијени су уз великодушну помоћ Римокатоличке и Евангеличке цркве. У одређеном периоду они су чак давали плате нашим свештеницима, као и својима. На крају крајева, обе ове сестринске цркве на сопствену иницијативу равноправно са нама учествују у организацији овог скупа у част нашег значајног јубилеја.

Морамо, дакле, гајити отвореност без предрасуда и хришћанску љубав, пре свега према својим најближима, а потом и према свима другима. Ово сматрам јединим исправним путем који нам омогућава да се у правом свјетлу представимо свима онима који нису православни, или уопште нису хришћани. Другим ријечима, а тиме уједно и завршавам своје излагање (и изаржавам још једном шта је циљ моје службе у овој епархији у Немачкој), ако ми као православци, конкретно овдје, у Немачкој, успоставимо чврсту заједницу међу собом, заједницу с јасним хришћанским идентитетом, тек тада ће моћи да нас препознају и прихвате и католици и евангелици и све друге вјерске заједнице око нас, јер тек када будемо имали љубави међу собом – други ће за нас моћи да кажу да заиста вјерујемо у Бога или, штавише, да заједно вјерујемо у истога Бога, у Бога Исуса Христа, за кога нам апостол Јован Духом Светим открива и објављује: БОГ ЈЕ ЉУБАВ. Хвала вам најљепше на пажњи.